

A4.1_202209 Studii de caz privind dezvoltarea de abilități emoționale, consilierea socială/ vocațională a preșcolarilor/ elevilor din grupul țintă, pe categorii de vârstă și nevoi de servicii psiho-sociale, în vederea acordării de suport emoțional/ psihologic pe durata implementării proiectului și pe perioada sa de sustenabilitate

STUDIUL DE CAZ – ABUZUL EMOȚIONAL AL COPIILOR

În ultima vreme, tot mai multi copii reclamă că sunt abuzați fizic, psihic sau sexual de persoane în care au încredere sau care ar trebui să-i protejeze. Numărul de copii abuzați sub diverse forme este în creștere de la an la an.

Cazurile cele mai numeroase de abuz semnalate sunt cele legate de molestare fizică și abuz emoțional, urmate de alte forme de abuz. Cei mai mulți copii care reclama astfel de cazuri sunt băieți. În ceea ce privește mediul cel mai frecvent în care au avut loc abuzurile semnalate, potrivit apelurilor înregistrate acesta este familia, urmată de școală, familia extinsă, spațiul public, centrul de plasament și casa de tip familial. Statistica releva că, în funcție de criteriul reprezentat de categoria de vârstă a apelanților, 47% dintre aceștia au fost copii.

Tipul de abuz emoțional sau psihologic implică orice atitudine comportamentală, verbală ori non-verbală care produce un impact negativ asupra emoțiilor unei persoane. În abuzul emoțional, o persoană urmărește să submineze personalitatea altei persoane, iar modul de realizare merge de la critici, insulte ce dau naștere unor sentimente de inferioritate până la manipulare.

Efectele abuzului emoțional sunt conectate direct cu relația dintre victima și abuzator. Efectele sunt mai devastatoare, cu cât relația dintre copilul abuzat și cel care îl abuzează este mai apropiată. De asemenea, intensitatea, frecvența și durata abuzului sporesc efectele asupra psihicului copiilor.

Mesajul negativ al abuzului emoțional la copii cauzează distrugerea eului prin distrugerea dezvoltării emoționale a simțului pozitiv despre sine. Abuzul emoțional la copii este definit ca „mesaje negative constante”. Chiar și un singur mesaj de respingere poate provoca efecte negative pe termen lung.

Efectele grave ale abuzului emoțional, pot fi și fiziologice mai mult decât se credea înainte. Studii făcute în România, pe copiii abandonati și abuzați grav, au relevat leziuni în anumite părți ale creierului. Repetatele traume au dus la creșterea eliberării hormonilor de stres care ataca țesutul sensibil al creierului și distruge neuronii nou formați. Ariile creierului lor responsabile de managementul emoțiilor erau de 20% spre 30%, mai mici ca a altor copii de aceeași vârstă.

E logic să concludem că aceste distrugereri pot rezulta în orice copil care suferă de abuzuri sau abandon. (*Dr. Alice Miller, Childhood Trauma, presented as a lecture to the YWHA, New York City, 1998*).

Efectele abuzului emoțional

Abuzul emoțional asupra unui copil poate îmbrăca mai multe aspecte, dintre care le trecem în revistă pe cele mai importante.

Efecte fizice:

- probleme de vorbire,

- intarziere in dezvoltarea fizica,
- ticuri faciale,
- alimentare dezordonata,
- abuz de droguri,
- autoranire (cu foc, cutite),
- intentii suicidale,
- suicid total.

Efecte comportamentale:

- iritabilitate,
- tulburari de somn,
- inabilitate de a crede in ceilalti,
- depresie,
- comportamente neadecvate varstei,
- tristete profunda,
- tulburari de obicei (supt, lovire, balansare),
- agresiune,
- furt,
- minciuna,
- autoranire,
- prostitutie,
- angajare in comportamente de risc,
- intentii suicidale,
- suicid complet.

Efecte emotionale:

- inabilitate de a controla emotiile si chestionarea aspectelor religioase.

Cercetatorii au aratat ca semnele abuzului emotional difera nu numai in functie de varsta dar in multe cazuri si in functie de gen.

Semnele de contrast sunt in parte facute de stilurile parentale masculin si feminin.

Baietii sunt invatati ca a plange nu este masculin si ca a afisa manie sau alte comportamente fizice sunt acceptabile, iar fetele sunt invatate ca mania nu este potrivita si ca aratandu-si emotiile este ceva feminin.

Avand in vedere faptul ca, copiii sunt una din categoriile vulnerabile ale societatii, fiind in grija persoanelor adulte mai mult sau mai putin responsabile de propriul comportament, avand in vedere studiile facute pe copiii abuzati, statisticile ingrijoratoare, precum si efectele devastatoare pe care le are abuzul emotional asupra calitatii vietii copiilor si a starii de sanatate se impune existenta unui proiect de consiliere a acestei categorii de persoane, si anume copiii abuzati emotional.

Abuzul este orice comportament care este destinat pentru a controla si subjugă o alta fiinta umana prin folosirea fricii, umilintei, intimidarii, vinei, constrangerii, manipularii, etc.

Abuzul emotional consta in ofensarea victimei fara a folosi elemente de abuz fizic sau sexual, manifestandu-se prin violenta emotionala si psihologica. Abuzul emotional include un comportament constant fata de persoana respectiva, comportament ce devine un element dominant in viata de zi cu zi a victimei. Abuzul emotional poate include orice de la forma de abuz verbal si critica constanta, la multe tactici subtile cum ar fi repetatele dezaprobari sau chiar refuzul de a fi placut vreodata.

Descrierea abuzului emotional

Avand in vedere ca abuzul emotional ataca psihicul copiilor si dezvoltarea sinelui, victimele abuzului emotional pot sa devina convinse ca ele sunt nevrednice de a primi iubire si afectiune, pot sa creada ca nimeni nu le poate dori. Ele stau in situatia abuziva deoarece cred ca nu au unde altundeva sa mearga. Ultima lor frica este de a nu fi singure.

Forme de manifestare a abuzului emotional:

1. Coruperea – Parintii permit copiilor sa foloseasca droguri sau bauturi alcoolice, sa priveasca comportamente crude impotriva animalelor, sa priveasca materiale pornografice si acte sexuale pentru adulti, sa fie martori sau sa participe in activitati criminale cum ar fi: furtul, prostitutia, jocurile de noroc, etc.
 2. Ignorarea – Adultii sunt deseori incapabili sa raspunda nevoilor propriilor copii. Ei nu arata atasament copiilor sau nu le asigura cresterea, nu arata interes pentru copii, pentru exprimarea afectiunii sau nu recunosc prezenta copiilor. De multe ori parintii fizic sunt acolo dar nu si emotional.
 3. Izolarea – Un parinte care abuzeaza de copil prin izolare poate sa nu ii permita copilului sa se angajeze in activitati apropiate varstei, poate sa il tina inchis in camera lui, sa nu il expuna stimulării, sau pot sa ii opreasca de la participarea in activitati extracurriculare. Parintii pot sa ceara copiilor sa stea in camera lor dupa orele de scoala pana urmatoarea dimineata sau le va restrictiona mancarea.
 4. Respingerea – Parintii care nu au abilitatea de a crea o legatura cu copiii lor deseori vor afisa un comportament de respingere inspre copii. Ei spun copiilor intr-o varietate de forme „tu nu esti dorit”. Ei pot de asemenea sa le spuna ca sunt nevrednici. Copiii pot deveni „tapul ispasitor” al familiei, fiind invinovatit pentru toate problemele familiei.
 5. Umilinta – Parintii pot sa ii ridiculizeze pe copii pentru afisarea emotiilor normale si sa aiba expectante mult prea ridicate pentru abilitatile lor normale. Pot sa ii umileasca in fata familiei, a rudelor, a prietenilor si chiar a strainilor, sa ii puna situatii dificile.
- Alte tipuri de abuz (fizic, sexual) sunt de obicei usor identificabile deoarece semnele sunt vizibile, dar abuzul emotional poate fi foarte greu diagnosticat. In unele cazuri, un copil abuzat emotional nu va prezenta semne ale abuzului.
6. Terorizarea – Parintii deseori critica si pedepsesc copiii si cand nu ar trebui. Interzic intalnirile cu prietenii, impiedica crearea de noi prieteni, verifica agende, programului zilnic, a corespondenta sau jurnalul intim. Le fac observatii cu privire la orice activitati, le distrug anumite lucruri indragite de ei. Copiii pot fi amenintati cu moartea, mutilati sau abandonati.

Pentru acest motiv, abuzul emotional este cea mai dificila forma de maltratare a copiilor pentru identificare si stopare. Acest tip de abuz lasa cicatrici ascunse care se manifesta in numeroase moduri.

Copiii abuzati emotional de cele mai multe ori nu au curajul sa spuna acest lucru altor persoane, iar daca ajung la cabinetele de psihologie ajung cu probleme de 71 substituit nu cu cele reale. Insecuritatea, stima de sine scazuta, comportamentele destructive, acte de manie, dezvoltare saracacioasa a aptitudinilor de baza, abuzul de alcool si droguri, forme dificile de relationare, intentia suicidala si suicidul, toate pot fi rezultate ale abuzului emotional.

Analize, teorii si modele explicative ale abuzului emotional

Analiza comparativa a rezultatelor cercetarilor intreprinse pana acum in Romania cu privire la abuzul copilului in familie, releva anumite regularitati privind formele de manifestare si cauzele acestui fenomen. Factorii comuni care apar in toate analizele si care pot fi considerati cauze ale abuzului copilului sunt: saracia, nivelul scazut de educatie si informare, conflictele si destramarea familiilor, alcoolismul si comportamentul acestui fenomen.

Intr-o familie in care abuzul e la el acasa, copiii cresc intr-o atmosfera in care nevoile lor de baza sunt profund neglijate, iar functiile parentale nu pot fi indeplinite. Aceste medii abuzive seamana cu cele in care se petrec acte de tortura. Cresterea intr-un mediu coercitiv are efecte profunde asupra supravietuitorilor.

O astfel de persoana nu va fi un adult bine adaptat. Copiii expusi in mod constant abuzului vor fi afectati in aproape toate sferile semnificative ale dezvoltarii lor. De asemenea, dezvolta maniere de a face fata pentru rezolvarea situatiilor imediate, vor avea dificultati in ceea ce privesc relatiile pe termen lung.

Copii abuzati emotional manifesta probleme de relationare, inabilitate de a crede in ceilalti, stima de sine scazuta, performante scolare scazute, comportamente destructive, acte de manie si agresiune, dezvoltare saracacioasa a aptitudinilor de baza, neascultare, abuz de alcool si droguri, tulburari de somn, autoranire, minciuni, inselaciuni, inabilitate de a controla emotiile, prostitutie, depresie, intentii suicidale si chiar suicid.

Identificarea factori de initiere si manifestare a problemei

Factorii care initiaza si dezvolta problema sunt acei factori care produc in mod direct simptomatologia.

In cazul abuzului emotional pot fi mai multi factori, dupa cum am vazut in descrierile de mai sus si se refera la:

- comportamente ale abuzatorilor: – respingerea copiilor, ignorarea lor, terorizarea, izolarea, coruperea, umilirea, deprivarea, manipularea psihologica, etc;
- cuvinte abuzive – cuvinte defaimatoare (prostule, tantalaule, nu esti bun de nimic, nu faci nimic bine, etc.), cuvinte obscene, amenintatoare;
- cognitiile: – nu sunt bun de nimic, nimeni nu ma iubeste, sunt rau, etc.

Identificarea factorilor de mentinere si de activare a problemei

Factorii de mentinere si de activare a problemei pot fi factorii care in functie de intensitatea, durata si frecventa dezvolta problema tot mai mult, ducand la agravarea simptomatologiei.

Pe langa acesti factori pot actiona si factorii predispozanti cum ar fi temperamentul copiilor si cognitiile lor (nimeni nu are nevoie de mine, nimeni nu ma iubeste, nu sunt capabil de nimic, nu fac nimic bine, nu sunt vrednic sa ma fiu iubit, sunt prost, sunt urat, etc.).

POSIBIL PLAN DE INTERVENTIE

- ✓ Formularea obiectivelor de lunga durata
- dezvoltarea stimei de sine,
- dezvoltarea abilitatilor de relationare,
- dezvoltarea increderii in ceilalti,
- managementul emotiilor,
- prevenirea comportamentelor de risc.

- ✓ Formularea obiectivelor specifice
 - dezvoltarea sentimentului de autoapreciere și încredere în forțele proprii,
 - dezvoltarea sentimentului de valoare personală,
 - cunoașterea relației dintre cogniții, comportament și emoții,
 - dezvoltarea abilității de a face față presiunilor și situațiilor dificile,
 - corectarea cognițiilor dezadaptative,
 - îmbunătățirea comunicării cu ceilalți,
 - recunoașterea emoțiilor și înțelegerea lor,
 - recunoașterea impactului emoțiilor asupra comportamentelor și relațiilor cu cei din jur,
 - recunoașterea comportamentelor de risc,
 - cunoașterea consecințelor comportamentelor de risc.

- ✓ Strategii de intervenție
 - Consilierea individuală*

În cadrul sedințelor de consiliere, consilierul va crea o relație bazată pe încredere, responsabilitate, confidențialitate și respect. De asemenea va crea o atmosferă care să confere siguranță copilului prin acceptarea necondiționată a acestuia, arătarea interesului față de problema prezentată, prin empatie și congruență. El va identifica problemele cu care se confruntă copilul și va realiza lista de probleme după care le va alege pe cele mai ușoare pentru început pentru asigurarea succesului și motivarea implicării copilului în procesul de consiliere.

Consilierul va apela la diverse tehnici care să îi asigure succesul în consiliere. El va apela la utilizarea întrebărilor deschise pentru facilitarea comunicării cu copilul consiliat, îl va asculta într-un mod activ, va evita moralizarea lui și întreruperea comunicării, se va focaliza pe mesajele transmise de copil, va utiliza o tonalitate potrivită a vocii, va oferi feedback pozitiv pentru întărirea comportamentelor adecvate. Totodată, consilierul va adopta un comportament congruent cu convingerile și valorile sale personale, ceea ce va îmbunătăți relația cu de încredere cu copilul.

Pentru identificarea problemelor copilului și pentru evaluarea eficienței consilierii, consilierul poate utiliza modelul HELPING.

Acest model va urmări identificarea problemelor de sănătate, emoțiile pe care le experimentează copilul, problemele de învățare cu care se confruntă, care sunt relațiile copilului cu cei din jur, dacă există conflicte sau dificultăți de comunicare, care este imaginea de sine a copilului, nevoile informaționale și problemele motivaționale sau comportamentale.

În funcție de problemele identificate pentru rezolvarea acestora va utiliza diverse tehnici de intervenție.

Pentru problemele de sănătate copilul va fi direcționat spre medici specialiști pentru diagnostic și tratament, urmând ca consilierul să monitorizeze dacă copilul ia sau nu tratamentul indicat, care sunt factorii care pot să apară și să îl împiedice de la a nu continua tratamentul, fiind lângă copil și susținându-l pas cu pas.

Pentru creșterea sentimentului de autoapreciere, încredere în forțele proprii și a sentimentului de valoare, pentru modificarea cognițiilor dezadaptative, consilierul va învăța copilul relația care există între cogniție, comportament și emoție. El va folosi modelul ABC și va face restructurarea cognitivă necesară. Copilul va învăța că este

valoros indiferent de cuvintele pe care le-a auzit până acum, va învăța să se evalueze corect și să îi evalueze corect pe cei din jur.

Pentru autocunoaștere consilierul poate utiliza metoda '**Fereastra lui Johari**', care îl va ajuta pe copil să înțeleagă proporția dintre informațiile pe care le deține despre el însuși, capacitatea de auto-dezvăluire și modul în care îl percep alții.

Crearea unor situații specifice

Pentru creșterea stimei de sine se vor crea în școală situații în care copilul să aibă oportunitatea de a avea succes, de a-și identifica punctele tari și de a-și le exprima. În sensul acesta se vor organiza workshopuri adaptate vârstei pentru pictură, lucru manual, pirogravura, etc, vor fi înscriși la cluburi sportive, cercuri de limbi străine, calculatoare și alte materii preferate de copii.

Se vor organiza acțiuni de voluntariat în care vor fi implicați copiii abuzați, acțiuni în cadrul unor cămine pentru varstnici și în centre pentru copii cu dizabilități. În felul acesta copiii vor putea oferi ajutor și vor dobândi sentimentul utilității. Totodată va fi o alternativă pentru comportamentele de risc.

Jocul de rol

Va fi utilizat pentru dezvoltarea abilităților de comunicare și relaționare cu cei din jur. În sensul acesta copilul va fi pus în diverse roluri opuse celor pe care el le trăiește în viața reală. În felul acesta va putea vedea că și alte comportamente pe care el nu le-a practicat sunt folositoare și au efecte pozitive în relaționarea cu cei din jur. Va învăța diverse tehnici de comunicare cum ar fi: formularea și transmiterea de mesaje corecte, ascultarea activă, etc.

Studiul de caz

Pentru managementul emoțiilor, copiii consiliați vor avea ocazia în grup să învețe pe cazuri, să identifice tipurile de emoții, să le recunoască la ei însuși și la alții, să învețe despre modul în care apar și efectele lor.